

Alkalmazott vezetéspszichológia

Hámornik Balázs Péter
hamornik@erg.bme.hu

2009. november 4.

1

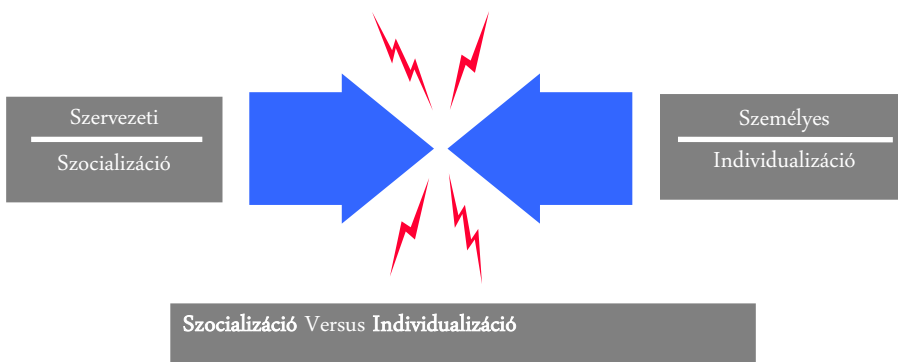
Mit jelent a szervezeti kultúra

- specifikusan jellemző érték- és viselkedésminta
- azonosan értelmezett, mélyen beágyazódó előfeltevések, attitűdök, meggyőződések, hiedelmek és normák
- filozófia, amely alátámasztja a szervezet politikáját, a munkahelyi klímát, a fizikai elrendezést is akár
- Kialakulása

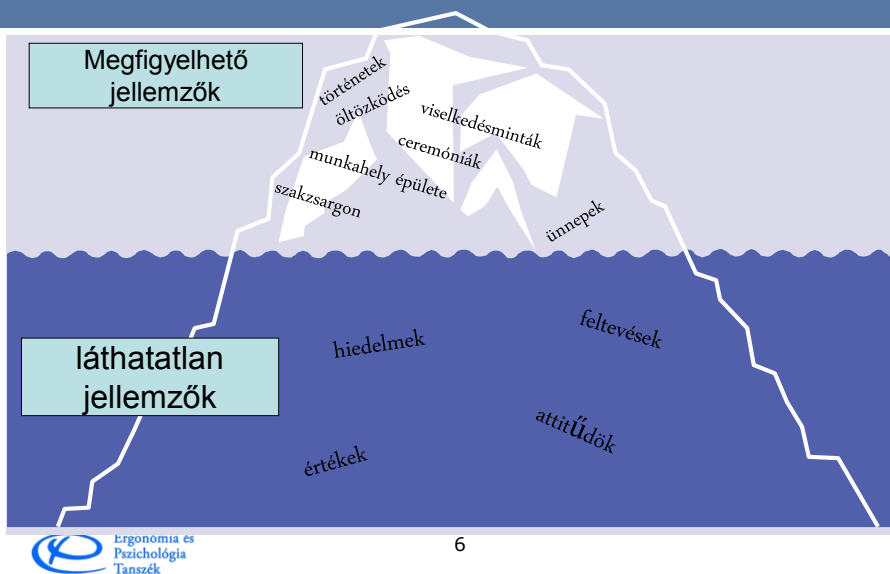
Szervezeti kultúra építőkövei

- Munkakörrel vagy a szervezettel való azonosulás
- Egyén- vagy csoportközpontúság (individualizmus-kollektívizmus)
- Humán orientáció (feladat - kapcsolat)
- Belső függés-függetlenség
- Erős vagy gyenge kontroll szabályokkal, felügyelettel
- Kockázatvállalás - kockázatkerülés (bizonytalanság tűrése, illetve kerülése)
- Teljesítményorientáció
- Konfliktustűrés-konfliktuskerülés
- Cél (eredmény) - eszköz (folyamat) orientáció
- Nyílt rendszer (külső) - zárt rendszer (belső) orientáltság
- Rövid vs. hosszú távú időorientáció⁴

Egyéni és szervezeti folyamatok

A szervezeti kultúra szintjei

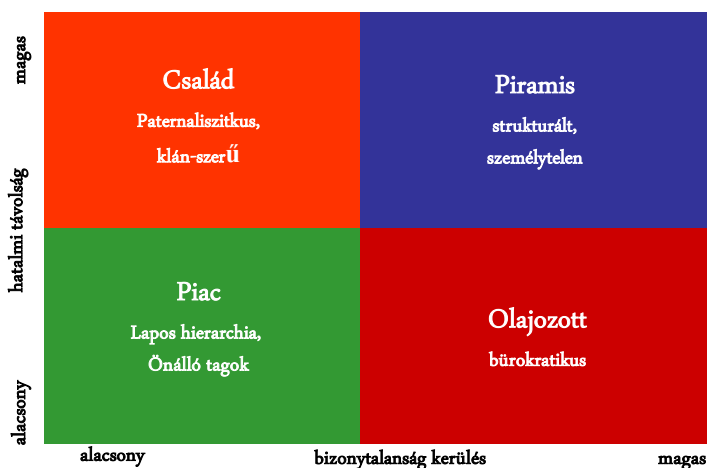
Hofstede: Nemzeti vs. vállalati kultúra

- **PDI** Power Distance:
  - **hatalmi távolság** (H: 46)
- **IDV** Individualism:
  - **individualizmus-kollektívizmus** (H: 80)
- **MAS** Masculinity:
  - **nőiesség-férfiasság** (H: 88)
- **UAI** Uncertainty Avoidance Index:
  - **bizonytalanságkerülés** (H: 82)
- **LTO** Long-Term Orientation:
  - **Hosszú idői orientáció** (H: 50)
- http://www.geert-hofstede.com/hofstede_dimensions.php
- <http://www.kwintessential.co.uk/map/hofstede-uncertainty-avoidance.html>

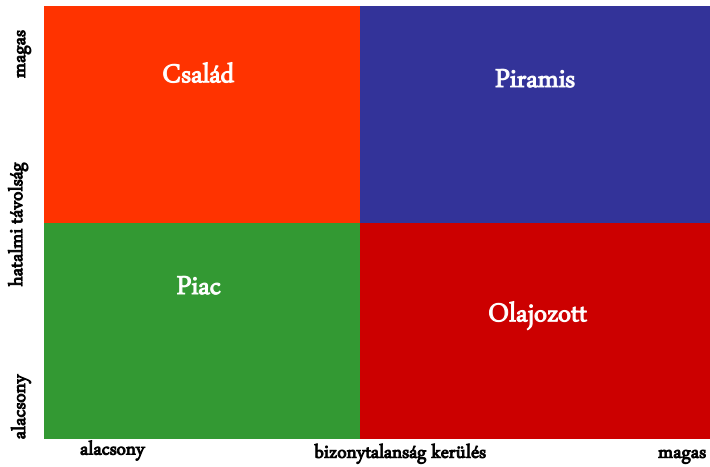
7

Hofstede szervezeti kultúra típusai

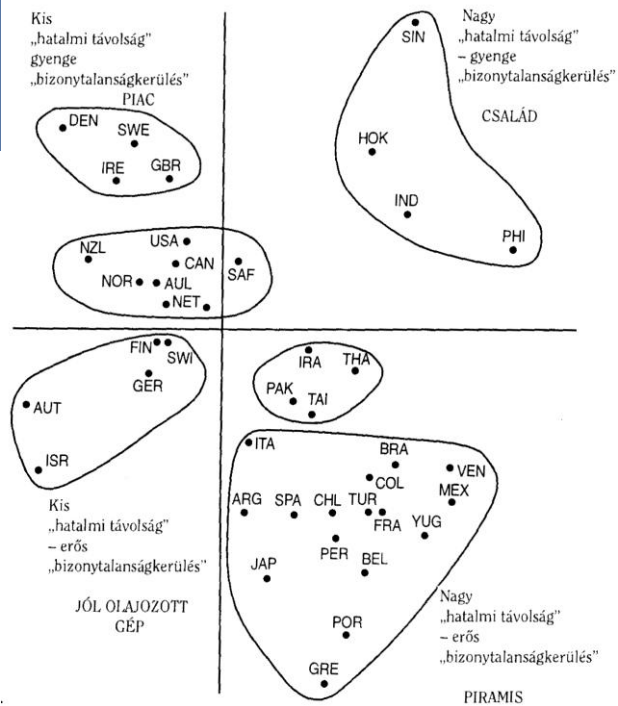

8

Feladat

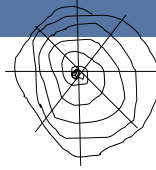

Magyarország helye?

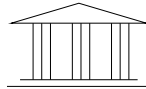

Handy szervezeti kultúra modellje

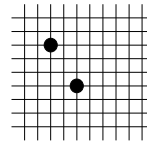
- Hatalomkultúra (Zeusz)

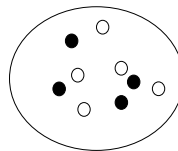
- Szerepkultúra (Apollo)

- Feladatcultúra (Athene)

- Személykultúra (Dionüszosz)

Hatalomkultúra (pókháló)

- Meghatározó szerepe egy központi szereplő
- Kevés szabály, inkább tapasztalatokra épül
- A bürokrácia háttérbe szorul - az egyénben hisznek
- Politikai magatartás figyelhető meg - a döntések az erőviszonyoktól függenek
- Előnye: rugalmas
- Általában kisebb, vállalkozó típusú szervezetek modellje

Szerepkultúra (oszlopcsarnok)

- A logika és ésszerűség alapján működik
- Tartóoszlopai a funkcionális szakterületek
- Sok munkaköri szabály, leírás, ügyrend
- Szűk körű felső vezetés
- Stabil – változatlan környezetben jól működik, de a változásokhoz nehezen tud alkalmazkodni
- Előnye: biztonságot, belátható jövőt kínál tagjainak

Feladatcultúra (négyzhetháló)

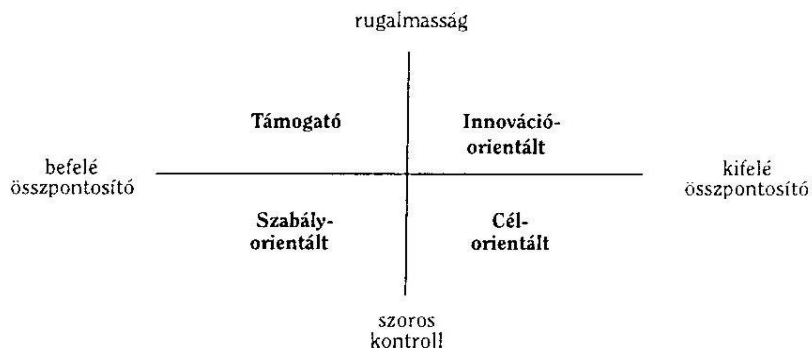
- Legfőbb törekvése a munka elvégzése
- A befolyás alapja a szakértelem és a személyiség
- Megosztott hatalom
- Tagjai önállóan cselekszenek és ellenőrzik önmagukat
- Teljesítményhez kötött értékelés
- Előnye: jó alkalmazkodóképesség, rugalmasság, átalakíthatóság
- Egyetértő légkörben jól működik, de erőforráshiány esetében a versengés konfliktusokhoz vezet

Személyiségkultúra (halmaz)

- Tagjai szabad akaratukból összefognak
- Leegyszerűsített szervezet
- Központi alakjai magas szaktudású emberek
- Nincs vezetői hierarchia
- Az egyén szabadon bármikor kiléphet a szervezetből
- Ügyvédi kamarák jellegzetes kultúrája

Quinn szervezeti kultúra modellje

- Összpontosítás
  - Befelé vs. kifelé összpontosítás
- Kontroll
  - Rugalmasság vs. szoros kontroll

	Támogató kultúra	Szabály orientált	Cél-orientált	Innováció orientált
Jellemzői	Kölcsönös bizalom, felelősség, együttműködés, összetartás, informális szóbeli kommunikáció	Pozíciók tisztelete, munkamegosztás, szabályozottság, írásos kommunikáció	Racionális tervezés, hatékonyság, feladathoz kötődő szóbeli kommunikáció	Környezet figyelése, kockázatvállalás, kreativitás, versenyszellem, teamek
Központi értéke	Emberi erőforrás, kohézió, közszellem fejlesztése, tréningek	Stabilitás, egyensúly, formális kommunikációs rendszer	Termelékenység, hatékonyság, profit	Rugalmasság, állandó készenlét, növekedés, erőforrások megszerzése
Legfontosabb a vezetés számára	Munkatársak	Eddig elért eredmények megőrzése	Célok, és azokat megvalósító részecélok teljesítése	Lehetőségek feltárása és kihasználása
Szervezetelméleti háttere	Human Relations	Német iskola és bürokrácia tanok	Racionális célkitűzés modelljei	Környezeti kihívásokra választ kereső nyílt rendszermodellek

Schein szervezeti kultúra modellje

A „vezérek”
(executives)

A „melósok”
(operators)

A
„műszakiak”
(engineers)

Melósok (operators)

- Vonalbeli vezetők és végrehajtó munkások alkotják ezt a csoportot, ők végzik a szervezet alaptevékenységeit (pl. termék előállítása, szolgáltatás)
- Ők tapasztalják meg a különböző funkciók egymásra utaltságát, és nekik kell megtanulni, hogy hogyan kezeljék ezt
- A fölöttük álló vezetőknek kell elsajátítani, hogy hogyan kezeljék minél hatékonyabban az operátorokat

Műszakiak (engineers)

- A műszakiak rendelkeznek szaktudással, ők tervezik és kísérik figyelemmel a munkát
- Előnyben részesítik a rendszereket és gépeket az emberekkel szemben, jobban szeretik az automatikusan, megbízhatóan működő folyamatokat, megoldásokat
- Számukra a kapcsolatépítés, csapatmunka és bizalom csak „szükséges rossz” a munka folyamán
- Érezhető a feszültség az operátorokkal, és ez a feszültség teszi szükségessé a vezetők jelenlétét

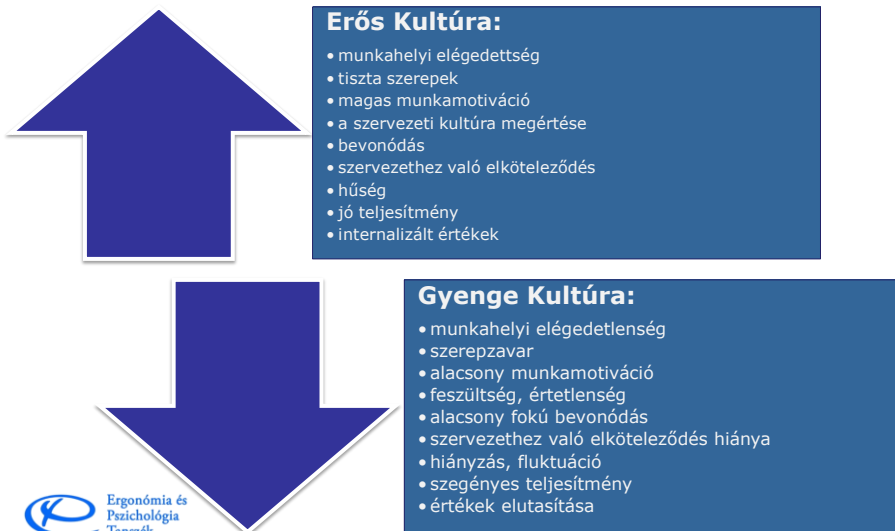
Vezérek (executives)

- Szerepük lényege a döntéshozatal, pénzügyi felelősség a tulajdonosok felé (pl. növelni a részvényárfolyamot)
- Tökéletlen információkra támaszkodva is fontos döntéseket kell hozniuk
- Általában saját magukra vannak utalva
- Számukra a humán erőforrás csupán költségtényezővé válik
- A beosztottak tréningezése igen költséges, így gyakran nem tudnak hozzájárulni a vezetők ehhez – így egyetértés születik a műszakiakkal: az emberi erőforrás korlátozása szükséges

Erős – gyenge kultúra

Erős és gyenge szervezeti kultúrák

Az erős szervezeti kultúra

Előnyök

- Elkötelezettséget, lojalitást, azonosulást eredményez
- Nő a szervezet megtartó képessége, kisebb a fluktuáció
- Nincs szükség sok szervezeti szabályra, már maga a kultúra is befolyásolja a tagok magatartását

Hátrányok

- Kevésbé rugalmas
- Lassan válaszol a környezet gyors válaszaira
- Nehéz egy másik erős kultúrával felváltani, mivel a már kialakult meggyőződéseket, elveket kell kicserélni

Magyar szervezetek

- A magyar szervezetek többsége átmeneti állapotban van: a régi erős kultúrájukat újakkal váltják fel
- Azonban a változásnak erős korlátai vannak: nehéz gazdasági helyzet, válságos piaci vagy pénzügyi szituációk
- A kríziseket azonban csak erősen centralizált, autokratikus vezetéssel lehet megoldani
- Ez odáig vezethet, hogy az új magatartásminták érvényesülését megakadályozza, és éppen a régi kultúrát erősíti meg

Pro és kontra

Miért nem változik könnyen a szervezeti kultúra?

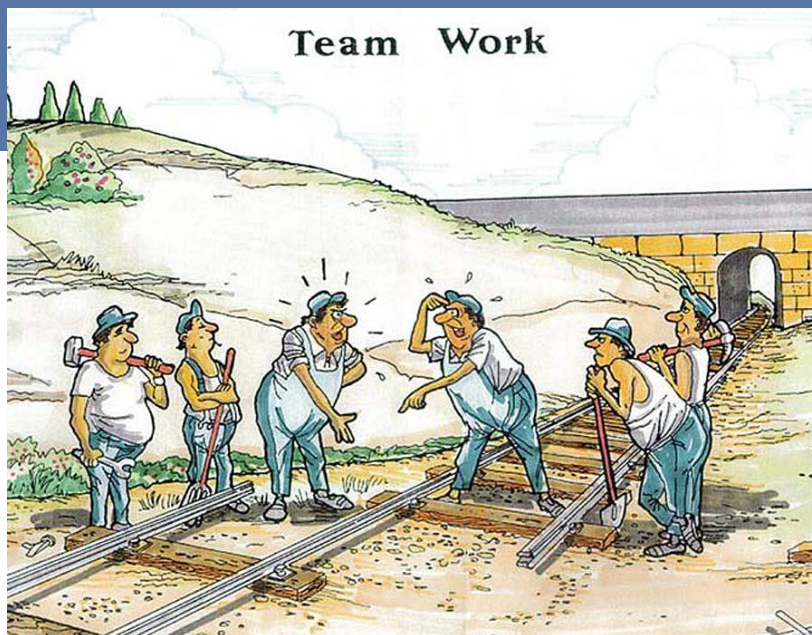
- sok ideig fejlődik a szervezet, külön részek születnek arról, hogy érez és gondolkodik a szervezet
- a szelekció és előléptetés a kultúra túlélését garantálja
- a felsővezetők olyan menedzsereket választanak, akik fenntartják

Mikor képes a szervezeti kultúra spontán változni?

- drámai kríziskor
- vezetőváltáskor
- ha a szervezet kicsi és fiatal
- ha gyenge a kultúra

Csoport és Team

*...nem minden csoport team,
de minden team csoport...*

A csoport jelentése

A csoport jellemzői

A csoport meghatározása a **tagok száma** szerint:
kiscsoport (3-20)
nagycsoport (25-)

A csoport meghatározása az **interakciók** alapján:

- elsődleges (primer) csoportok: szimpátián alapuló, intim kapcsolatok. A közös cél eléréséért a tagok közt kölcsönös függés van.
- másodlagos (szekunder) csoportok: felülről alakítva, szervezeten jönnek létre.

A csoport kialakulása

Formális csoport (legális):

- Mesterségesen kialakított csoportok
- Hierarchikus munkamegosztás.

Informális csoport (alegális):

- A tagok önkéntes, érzelmi motivációjuk, közös érdeklődésük alapján kapcsolódnak egymáshoz és vállalják a csoport-hovatartozást
- Pl. kortárscsoport, baráti asztaltársaság

Vonatkoztatási csoport

- Az egyén önmeghatározásában játszik szerepet.
  - **Normatív funkció:** ennek a csoportnak a normáit fogadjuk el magunkra nézve és e szerint viselkedünk.
  - **Összehasonlító funkció:** olyan támpontot nyújt, amihez mérheti tudjuk saját képességeinket, ismereteinket, önmagunkat.
- Pozitív és negatív vonatkoztatási csoportok
- Nem mindig lehetünk tagjai a vonatkoztatási csoportnak
→ Ilyenkor feszültséget élünk át.

A csoport létrejötte

- A valahova tartozás alapvető emberi motiváció – „*mi tudat*”
- A csoportalakulás szakaszai:
  - 1. Alakulás** (*forming*)
    - Bizonytalanság, tisztázatlan szerepek, mindenki a szebbik arcát mutatja
  - 2. Viharzás** (*storming*)
    - Verseny a szerepekért, konfliktusok, és sok nyílt kommunikáció

A csoport létrejötte

- 3. Normázás** (*norming*)
  - Normák (közös szabályok), szerepek alakulnak ki (vezető is), a konfliktus elül, elindul a közös munka
- 4. Működés** (*performing*)
  - Magas teljesítményre képes, koordináció, kommunikáció, és interperszonális kapcsolatok a csoporton belül
- 5. Szétválás** (*dissolving*)
  - A feladata elvégezve, az eredmények, és tapasztalatok összegzése, megszűnés
  - (*de lehet visszalépni, pl. ha jön egy új tag*)

A csoportfejlődés szakaszai

1. • **Alakulás** (*forming*)
2. • **Viharzás** (*storming*)
3. • **Normázás** (*norming*)
4. • **Működés** (*performing*)
5. • **Szétválás** (*dissolving*)

Mi tartja fenn a csoport működését?

A csoport pszichológiai jellemzői

A csoport működését

1. a **normák**
2. a **szerepek**
3. a csoport **struktúrája**

→ Azaz a csoport **kohéziója** tartja fenn.

A norma funkciói

A norma az a szabályok, elvárások rendszere, amelyet a csoport hoz létre, s amelyet a tagok betartanak és betartatnak.

Explicit és implicit szabályok vannak.

A norma kialakulásának módjai:

- A vezető határozza meg.
- A csoport előtörténete határozza meg.
- Más helyzetből tevődött át.

Kevesebb a konfliktus, ha azokat is bevonják (*involválják*) a normakialakításába, akikkel azt szeretnék a későbbiekben betartatni.

A norma funkciói

- A csoport fenntartása
- A csoportcélok elérése
- A releváns viselkedés létrehozása
Lehetőség szerint ne csak a vezető jelenlétében; alámerülési jelenség: a munkacsoport normája miatt az egyén nem mert nagyobb teljesítményt produkálni
- A csoporthoz tartozás erősítése
- A normaszegésből származó előnyök

A csoportnorma kialakulása

Muzafer Sherif
1906-1988

A csoport normarendszerének kialakulását vizsgálta.

- Normaalkotó funkció:
SHERIF: autokinetikus effektus

Csoportos helyzetben megegyezés jön létre.

Később a korábban kialakított közös véleményhez, mint **csoportnormához**

igazodtak.

A szerepek

Szerepek: A tagok által elfoglalt szociális státusz.
Tartalmától függően megkülönböztethetünk:

Feladat-orientált szerep (konstruktív):

kezdeményező, információt nyújtó, szervező, ellenőr, adatgyűjtő, kérdező, szabályalkotó.

Kapcsolat-orientált szerep: bátorító, békére törekvő, kapuőr, beszédes, mókamester, csöndes, sztár, követő, megfigyelő.

A tagoknak mindkét szerepmegosztásban van helye.

Destruktív szerepek: akadékoskodó, vetélkedő, mindentudó, hírharang.

→ **Minden szerep rossz, ha eltúlzott!**

Feladat...

- Belbin...

Belbin-féle csoportszerepek

Kivitelező: „Kényelmetlenül érzem magam egy megbeszélésen, ha az nincs megfelelő módon előkészítve és irányítva.”

„Nehezen kezdem el a munkát addig míg nem tűztük ki világosan a célokat.”

Koordinátor: „Képes vagyok kihozni a többiekből, amit a csapatért tenni tudnak.”

„Meg tudom győzni az embereket arról, hogy mit kell tenni.”

Serkentő (Alakító): „Fő jelszavam a cselekvés, ezért azon fáradozom, hogy a csapatmegbeszélés ne csupán időfecsérlés legyen, és hogy a célkitűzést senki s tévessze szem elől.”

Belbin-féle csoportszerepek

Ötletgyáros: „Kerülöm a túlságosan kézenfekvő megoldásokat és a járatlan utat keresem.”

Forráskutató: Gyorsan észreveszem és megragadom a kínálkozó lehetőségeket.”

„Hasznosítom a csoporton kívüli kapcsolataimat.”

Helyzetértékelő (Ellenőr, értékelő): „Erőszakosnak és önkényesnek látszom, amikor megpróbálom elérni, hogy valamilyen problémát elérjünk.”

„Kritikát kapok, mert túlságosan elemző és nem eléggé intuitív módon gondolkodom.”

Csapatjátékos: „A legkülönbözőbb emberekkel vagyok képes együttműködni.”

„Jó érzéssel tölt el, ha hozzájárulhatok a jó munkakapcsolatok kialakításához.”

Belbin-féle csoportszerepek

Megvalósító (Befejező, lezáró): „Mindent végigcsinálok, amit elkezdtem.”

„Sosem kerülünk időzavarba, hiszen szeretem időben megoldani a feladatokat.”

Specialista: „Legfőbb erősségem szakmai tudásom és tapasztalatom.”

„Úgy érzem, hogy speciális tudásomat és gyakorlatomat valamilyen hasznos cél érdekében használom.”

Csoportstruktúra

- Meghatározza a kommunikációt
(*ld. előző óra...*)
  - Egyszerű feladatoknál a kerék jó
  - Bonyolult feladatoknál a kör
  - Láncban torzul az információ (nincs elegendő visszacsatolás)
  - Hálóban a legelégedettebbek...

A csoportkohézió

- **Csoportkohézió:** az az erő, amely a csoportot összetartja.
  - *Személyközi kohézió:* az erő a csoporttagok jó kapcsolatából adódik.
  - *Feladat-alapú kohézió:* a csoportcél fontossága eredményezi az összetartást.
- **Az összetartó csoport jellemzői:**
  - A tagok kedvelik egymást, érzelmileg elfogultak.
  - Nagy az összetartozás érzése: „Mi-tudat”.
- A csoportba kerülés erőfeszítésének mértéke meghatározó.
- A kohézió fokozza a teljesítményt, a teljesítmény fokozza a kohéziót.
- A tagok létszámának növekedésével csökken („társas ögyelgés” jelensége).

A csoportkohézió előnyei és hátrányai

A(z túl) erős csoportkohézió hátrányai:

- rigiditás,
- elszigetelődés,
- a „közös ellenség” léte,
- előítéletes gondolkodás,
- *deindividualizáció*: csökken a csoporttag felelősség érzete.

→Ez negatívan hat az egyén motivációjára és a teljesítményére

→Ez később ronthatja a csoport teljesítményt

A csoport teljesítmény meghatározói

- 1. Személyi változók**
- 2. Szituációs változók**
- 3. A feladat jellege**

Személyi változók

- Képességek, személyiségvonások és ezek kombinációi.
- Homogén és heterogén csoportokat különböztetünk meg.
- A demográfiai, élettrajzi különbségek (nem, életkor, szociokulturális háttér):
  - a koedukált csoportok alkalmazkodóbbak, több időt és energiát szánnak az interperszonális megnyilvánulásokra, mint magára a feladatra.
- Az egynemű csoport inkább feladatorientált és jellemzőbb rá a versengés.

Ergonómia és
Pszichológia
Tanszék

Személyi változók

- Összetétel, képességek, személyiségek
- Demográfiai/nemi/élettrajzi különbségek
- Heterogén vagy homogén csoportok
- DE a sok okos ember sem jó együtt!!!
  - Csoportgondolkodás
  - Apolló-team (Belbin) → Góbi Expedíció
- Személyiség: extrovertált/introvertált
- (más-más munkát kedvelnek)

Ergonómia és
Pszichológia
Tanszék

50

Szituációs változók

Munkahelyi környezet, személyes tér (!)

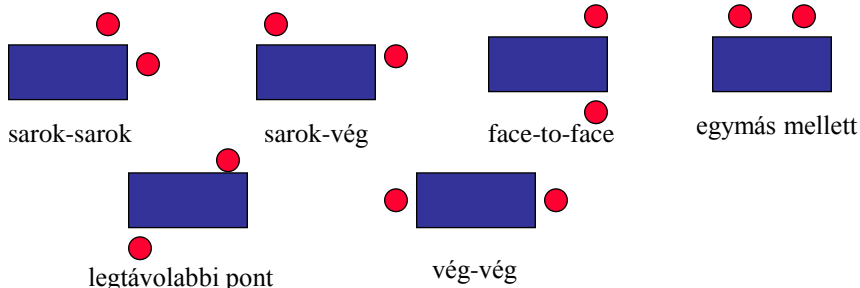
- Hogyan ülnek a csoportban?
  - Pl. egyetem, iskola? Tréning?
  - Patkó/kör alak: mindenki lát mindenkit – Jó!
  - Frontális (pl. padosorok) – személytelen, egyoldalú információcserét támogat csak

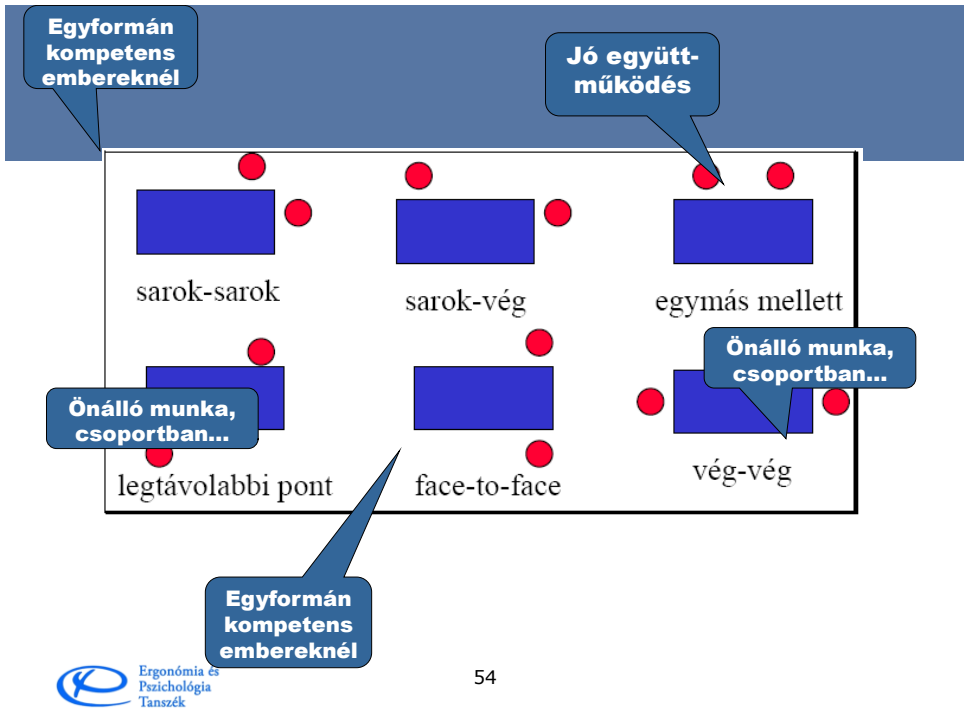
Szituációs változók

Territoriális faktor

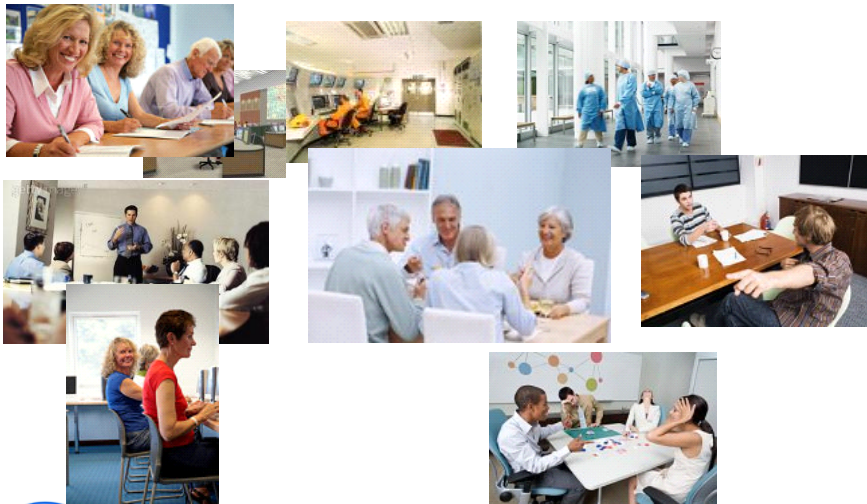
Személyes tér: amit magunkénak érzünk, ahová nem szívesen engedünk be másokat.

→ A **téri elhelyezkedés** erősen befolyásolja az interakciót.

Az egyes elrendezések hogyan befolyásolják a társas kapcsolatokat?

A feladat jellege

- Felosztható-e részfeladatokra?
  - ki lehet-e osztani ezeket egyes tagoknak?
  - Végezhető-e team munkában?
- 1. Additív feladat:** az egyéni teljesítmények összeadódnak (papírgyűjtés)
  - 2. Kiegészítő feladat:** az egyéni teljesítmények átlaga a csoport teljesítmény

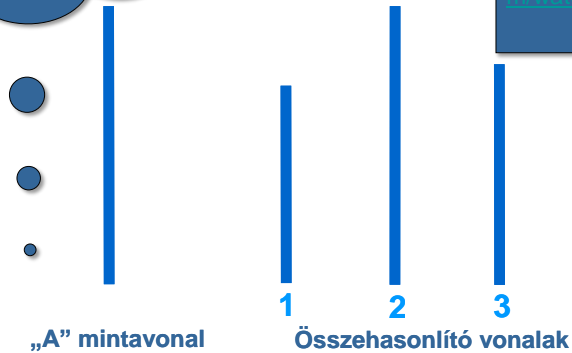
Feladat jellege

- **Additív feladat (additive task):**
  - A csoportteljesítmény a csoporttagok együttes, összehangolt tevékenységétől függ. Pl. papírgyűjtés.
- **Kiegészítő feladat (compensatory task):**
  - Az egyéni teljesítmények átlaga a csoport teljesítmény.
- **Elválasztó feladat (disjunctive task):**
  - A csoport teljesítménye a legjobban teljesítő csoporttag eredményétől függ. Pl. matek-feladat.
- **Összekötő feladat (conjunctive task):**
  - A csoport eredményességét a leggyengébb teljesítményt nyújtó csoporttag határozza meg. Pl. hegymászás, túrázás.

Csoportdinamika

Melyik vonal
hossza egyezik
meg az A-vonal
hosszával?

<http://www.youtube.com/watch?v=T1fb4MkcLJA>

Videó – Asch kísérlet

- Ez a **Konformitást** szemlélteti
  - Hogy kommunikál a vizsgálati személy?
  - Miből látszik, hogy zavarban van?
  - Hogy kommunikálnak a beépített személyek?
  - Látszik rajtuk, hogy „tudnak valamit”?
  - Te engednél a nyomásnak ebben a helyzetben?
  - Egy szervezetben hogy lehetne ez ellen fellépni?

Döntés csoportban

- **Többségi egyetértés:**
  - a csoportnyomás legalizált változata.
- **Konszenzus:**
  - sikerült olyan végkövetkeztetést hozni, amit mindenki elfogad a csoportban.
- A **csoportgondolkodás** folyamata (Janis, 1972):
  - Erősen összetartó csoportban egy dinamikus vezetővel az élen a csoport elszigetelődik a valóságtól és a csoporttagok nem élnek át kételyt. A csoportkohézió megakadályozza az eltérő vélemények kifejezését.
- **Egyéniségvesztés a csoportban:**
  - a csoport elrejtje az egyént, felelősségérzése csökken, olyat tesz, amit egyénileg nem tenne. Nő az agresszív viselkedések száma.
- **Polarizációs hatások a csoportban:**
  - A csoportvita hatására a nézetek szélsőségesebbé válnak. A miatt az egyéni kockázatvállalás mértéke megnő.

Csoportgondolkodás

Mi történik, ha sok okos ember leülnek és döntés hoznak egy fontos kérdésről?

A társas összehasonlítás elmélet

Az információ befolyása elmélet

Csoportgondolkodás

- **Szakértői csoportok** tagjai hasonlóképpen gondolkodnak. A vélemények polarizálódnak, amelyek helytelen döntésekhez vezetnek.
- **Csoportgondolkodás:** hasonló gondolkodású emberek nagyon összetartó csoportjának döntési folyamatán eluralkodik az egyetértésre való törekvés.
- A döntést hozó csoportban **nagy a csoport kohézió**, és el vannak szigetelve alternatív információ-forrásoktól.
- A **csoport vezetője** egyértelműen egy bizonyos megoldásra hajlik.
- A csoportvitára jellemző a saját **sérthetetlenségük illúziója**. A szakterület képviselői meg vannak győződve saját igazukról, ezért nem vesznek tudomást az ellenkező információkról.
- Megtörtént eset: Challenger úrsikló balesete

Ergonómia és
Pszichológia
Tanszék

63

Csoportgondolkodás

- = hasonló gondolkodású emberek, erősen összetartó csoportja annyira egyetértésre törekszik, hogy a valóságot tévesen ítéli meg és rosszul dönt. *(neve //Doublethink)*
- Nagy csoportkohézió kell
  - Elszigetelve az alternatív információktól
  - A csoport véleménye egy megoldás felé hajlik
  - Saját sérthetetlenségük illúziója
  - Az ellenkező információk elhárítása

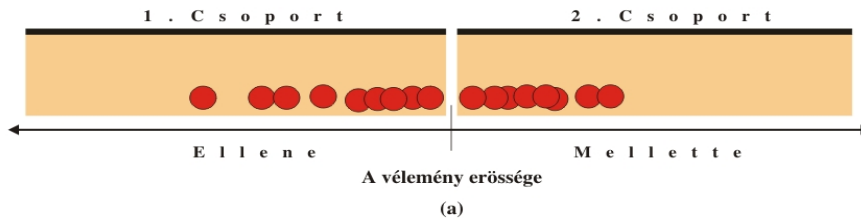

Ergonómia és
Pszichológia
Tanszék

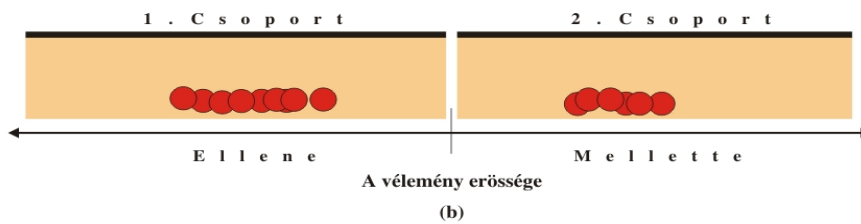
64

Csoportpolarizáció

a csoportvita előtt

a csoportvita után

 IAN SZÉK

A deindividualizáció jelensége

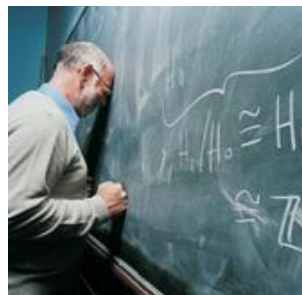
Társas serkentés

- A másik személy pusztán jelenléte befolyásolja viselkedésünket, kommunikációnkat, még ha sokszor nem is akarunk erről tudomást venni.
- **Szociális serkentés**, *szociális facilitáció*: → *Triplet* (1897)
  - Mások jelenléte akkor tölt fel bennünket energiával, amikor számunkra egyszerű, jól begyakorolt, **rutin** jellegű feladatot kell végezni.

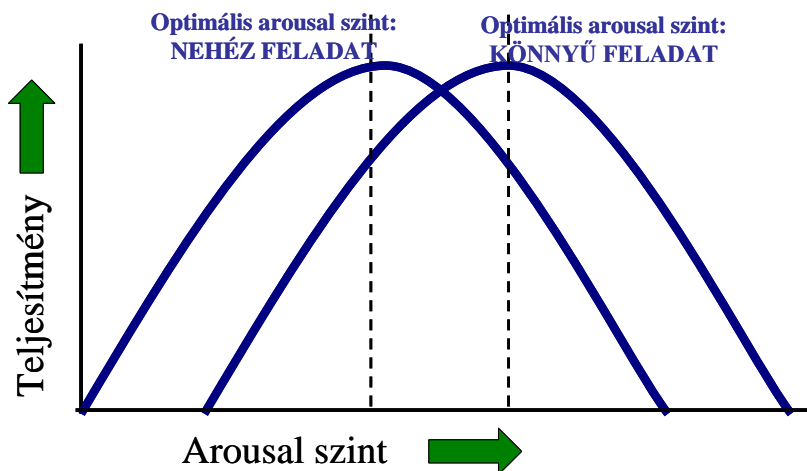

Társas gátlás

- Ellenben bonyolultabb, **komplex feladathelyzetben** a másik jelenléte **gátlón** hat teljesítményünkre.
- Félünk attól, hogy mások ügyetlennek, ostobának tartanak bennünket, azért mert nem tudtunk jól teljesíteni egy adott feladatban és félünk a negatív értékeléstől.

Arousal és teljesítmény

Nemcsak embereknél...

- A magas arousal szint az **egyszerű helyzetekben** és/vagy a már jól megtanult feladatokban **serkenti** a teljesítményt.
- A magas arousal szint a **komplex helyzetekben** és/vagy a még kevésbé rögzült feladatokban **gátolja** a teljesítményt.

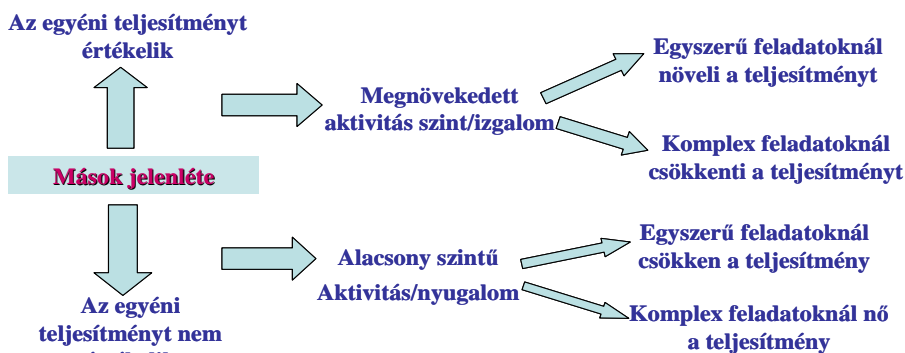

Társas lazsálás

- Ha a teljesítményt értékelik, megnő az egyén izgalmi szintje, amely növeli, vagy csökkenti a teljesítményt, a feladat komplexitásától függően.
- Ha a teljesítményt nem értékelik, az egyén teljesítménye csökken a jól begyakorolt feladatokban.
- **Csoportmunkában hajlamosak vagyunk megbújni.**
- A társas lazsálás azért következhet be a csoportban, mert **az egyéni erőfeszítés nem kap figyelmet.**
- A nyugodt állapot csökkenti az egyszerű feladatokon nyújtott teljesítményt, azonban növeli a komplex feladatokon mutatott teljesítményt.
- **A társas lazsálás jelensége eltűnik, amint a személyek egyéni teljesítményét értékelik.**
- Különböző vizsgálatok azt mutatták ki, hogy a társas lazsálás **inkább a férfiakra jellemző** és inkább a **nyugati**, mintsem a keleti kultúrákban.

Társas serkentés – Társas lazsálás háttere

TÁRSAS SERKENTÉS

TÁRSAS LAZSÁLÁS

L. Festinger: Társas összehasonlítás

- Bizonytalan szituációkban, nem áll rendelkezésünkre objektív mérce
  - Hozzánk hasonlókkal vetjük magunkat össze
    - Teljesítmény: jó, vagy gyenge másokhoz képest
    - Vélemény: helytálló-e
- Minél közelebb áll a személy teljesítménye a csoport átlagához, annál stabilabb a személy igény szintje és önértékelése (stabilabb önértékelés, bizonytalanság csökkenés)
- Iskolai helyzetben:
    - Objektív teljesítménymérés minél több területen
    - Korábbi teljesítmény meghaladása
    - Visszajelzés: hogyan lehet javítani

Versengés - Kooperáció

- A **versengés** növeli a teljesítményt – egyszerű feladatoknál
- Szorongás, rossz légkör
- Konstruktív, vagy destruktív:
  - Versengés tétje
  - Versengés területe
  - Versengés eszköze
  - Versengés kimente: nyílt vagy zárt

Sherif kísérlete:

- Versengés könnyen ellenségeskedéshez vezet
- Eleségesség fölrendelt célokkal oldható fel
- Könnyebb az ellenségességet kiváltani, mint megszüntetni

Versengés-kooperáció dilemmája

- **Fogolydilemma:** büntetés kölcsönös tagadás esetén legkisebb-kooperációra

		B személy	
		vall	nem vall
A személy	vall	5/5	0/10
	nem vall	10/0	1/1

Optimális játékstratégia:

- Nem szabad elsőként versengeni
- Versengő magatartás-versengés
- Nem szabad haragot tartani
- Hosszú távú nyereséget tartsuk szem előtt
- A versengés nyeresége ne legyen aránytalanul nagy az egyoldalú kooperáció veszteségéhez képest

Versengés - Kooperáció

- Versengés okai:
  - Kulturális
  - Iskola jellemzői
  - Csoportnorma
  - Személyiség: kiegyensúlyozott, hiperversengő
- Kooperáció az oktatásban:
  - Mozaik I. módszer
  - Mozaik II. módszer
    - Puzzle, csoportteljesítményre épülő feladatok
    - Differenciált oktatás

Kooperatív csoportmunka feltételei

- Pozitív interdependencia
- Egyéni beszámoltatás, mindenki felelős a többi tag munkájáért – megosztott felelősség
- Heterogén csoportösszetétel
- Megosztott vezetés
- A feladat és egymás támogatása-egyformán fontos
- Szociális ismereteket közvetlenül tanítják
- A tanár csak szervez, ellenőríz

FELADATVÉGZÉS CSOPORTBAN

A team jelentése

A Team munka

- Nyílt és explicit kommunikáció
- Kétutas kommunikáció
- Egyértelmű, pontos vezetői utasítások
- Szakértői teamek:
  - Légiirányítók. Orvosok, atomerőműi operátorok (pl. Paks)
  - Különböző szakterületek
  - Nagy feszültség, terhelés, stressz

A Team munka

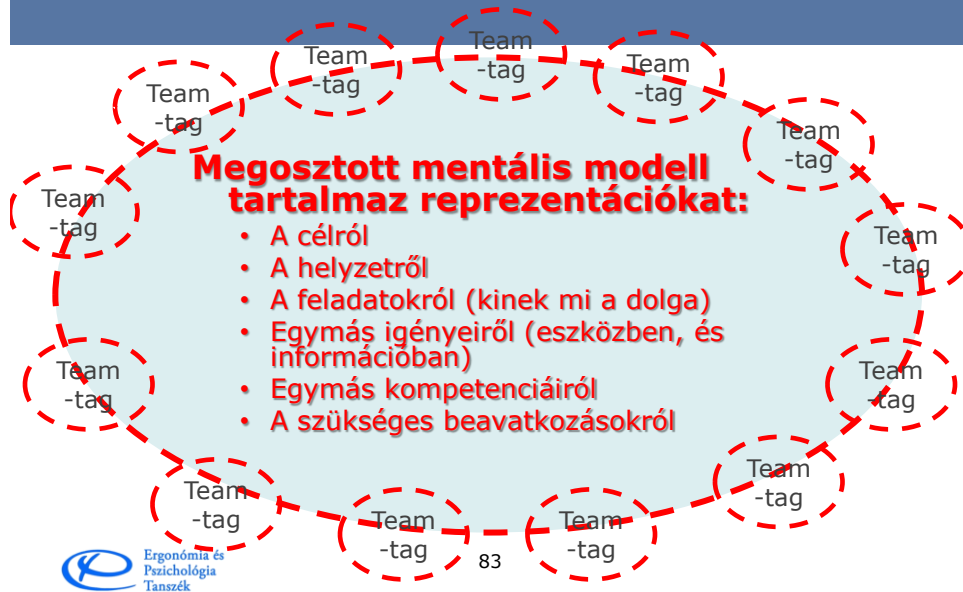
- Szakértői teamek – a vezető:
  - Jó kommunikáció
  - Érzelmi kiegyensúlyozottság
  - Jó társas készségek – empátia
  - Problémamegoldás, döntéshozás
- A probléma megoldásához kell:
  - Értelme (IQ), szociális készségek (kommunikáció, együttműködés)
  - Ezek segítségével áll össze egy közös kép a **feladatról, helyzetről, problémáról, egymásról = megosztott mentális modell**

A Team munka

- **A megosztott mentális modell:**
  - A feladat, a helyzet, a probléma benne
  - Folyamatos interakcióval, kommunikációval alakul ki a feladatról
  - Benne vannak egymás igényei, különböző helyzetek
  - Közös értelmezési keret a teamben
  - Ennek segítségével eltervezhető a feladat (kinek mi kell hozzá majd...)
  - Közös konceptuális keret ~ „*egy nyelvet beszélünk*”

A megosztott mentális modell

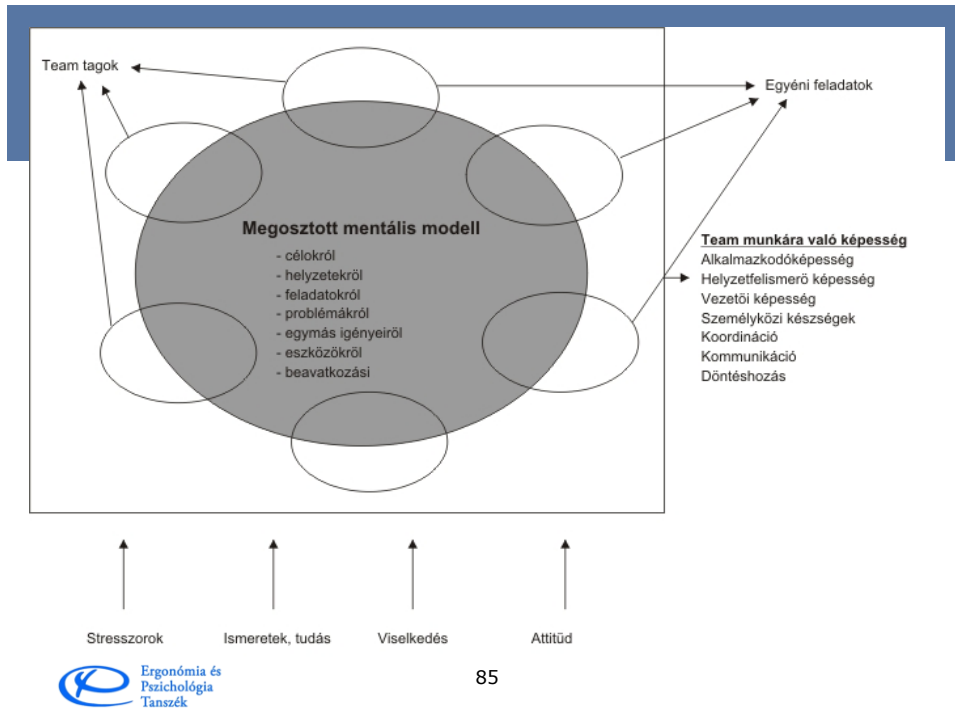

Megosztott mentális modell a teamben

A megosztott mentális modell növelheti a team munkát és a team teljesítményét, akkor ha a team tagjainak pontos kép van:

- A feladatukról, az elvárásokról
- Az interakció, kommunikációs szabályokról
- A helyzetről
- Egymás igényeiről...

85

A hatékony team

- Tudatososság a szituációról
- Kommunikáció (kétirányú pl.)
- Vezetés (helyzethez illő vezetési stílusok használata)
- Jó személyközi kapcsolatok (érzékenység)

A nem hatékony team

- Egyirányú kommunikáció
- Helyzethez nem illő vezetési stílus
- Megoldatlan konfliktusok
- Konformitás, alkalmazkodás
- A problémát nem észlelik
- Utasításra várnak
- A struktúra és a stabilitás az elsődleges (éljük túl...)

Összeszokott teamek jellemzői

- Döntést hoznak nagy nyomás alatt (stresszhelyzetben)
- A feladatteljesítés közben különböző koordinációs stratégiát alkalmaznak, amelynek az alapja a stabil szakmai tudás.

Köszönöm a figyelmet!

A következő óra időpontja:
2009. November 11. 17.15-20.00

HámornikBalázs
hamornik@erg.bme.hu
(E506)